

İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL FARKINDALIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Oğuzhan Çarıkcı¹

Özet

Finansal okuryazarlık kavramı her geçen gün ülkeler ve toplumlar açısından daha önemli hale gelmektedir. Günden güne daha karmaşık bir hale gelen finansal sistem, teknolojinin de gelişmesi ile finansal yönetim ve finansal kararlar konusunda karar almayı güçleştiriyor. Finansal okuryazarlık konusu toplumun her kesimini ilgilendirmektedir. Toplumun geleceğine yön vermesi beklenen genç nüfusun, finansal kavramları bilmesi ve finansal konularda doğru karar verecek kadar yeterliliğe sahip olması ülkeler açısından çok önemlidir. Dolayısıyla bu kadar önemli bir konunun öğretilmesi ve geliştirilmesine yönelik eğitimlerin çok küçük yaşlardan itibaren verilmesi ve önemle üzerinde durulması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve davranışlarını incelemektir. Ayrıca öğrencilere finansal okuryazarlık eğitimi verildikten sonra finansal kavramların öğrenilme seviyeleri ölçülmeye çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen 193 verinin analizi sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlıkla ilgili temel kavramları duydukları ama tanımlayamadıkları görülmüştür. Ancak konu ile ilgili verilen finansal eğitimin sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık farkındalıklarının arttığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal farkındalık, finansal okuryazarlık, harcama, bütçe

Jel Sınıflaması: M40, M48, M49

A RESEARCH ON THE DETERMINATION OF THE FINANCIAL AWARENESS LEVEL OF FOURTH GRADE STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

The concept of financial literacy is becoming more important with respect to countries and societies. Financial system, which becomes more complicated day by day, makes it difficult to make decisions about financial management and financial decisions through the development of technology. Financial literacy concerns every segment of society. It is very important for the countries to know the financial concepts of the young population expected to direct the future of the society and to have enough qualifications to make the right decision on financial matters. Therefore, it is necessary to give education on teaching and development of such an important subject from a very early age and to emphasize on it. In this context, the main aim

1. Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Çarıkcı, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, oguzhancarikci@sdu.edu.tr, Orcid No: 0000-0001-8709-9071

of the study is to examine the financial knowledge, attitudes and behaviors of the fourth grade students in primary education. In addition, after the education of financial literacy to the students, it has been tried to measure the level of learning of financial concepts. Survey method was used as data collection tool. As a result of the analysis of 193 data, it was observed that the students heard the basic concepts about financial literacy but could not define them. However, financial literacy awareness of the students increased as a result of the financial education given.

Keywords: Financial awareness, financial literacy, expenditure, budget

JEL Classification: M40, M48, M49

Giriş

Günümüzde, kişilerin finansal uygulamaları anlayabilme ve ilgili finans uygulamalarını yönetebilmenin önemi gittikçe önemli hale gelmektedir. Bireyler uzun dönemli yatırım planları yapmak durumunda kalmaktadırlar. Bu finansal planlar çocukluk döneminden başlayıp emeklilik döneminde kadar uzamaktadır. Yönetilmesi ve karar verilmesi gereken finansal planlamalar hayat sigortaları yaptırmak, sağlık harcamalarına katlanmak, ev ya da taşıt almak, tatil harcamaları, kısa veya uzun dönemli tasarruf planları gibi birbirinden farklı birçok konu üzerine olabilmektedir (Volpe ve Chen, 1998, 107). Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki politika belirleyiciler, finansal okuryazarlığın ve kaynakların finansal eğitim programlarına yatırım yapmasının önemini giderek daha fazla kabul etmektedir. Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim konusundaki araştırma hacmindeki ilgili artış göz önüne alındığında öneminin gittikçe arttığı görülmektedir (Xu ve Zia, 2012, 2).

Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin seçilmiş olmasının nedeni yaşları dolayısıyla erken yaşta edinilen finansal farkındalığın bireylerin ve dolayısıyla toplumun finansal sağlığının gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmesidir. Bu açıdan OECD tarafından yayımlanan “Avrupa Ülkelerinde Finansal Eğitim: Eğilimler ve Son Gelişmeler” raporuna ve OECD tarafından gerçekleştirilen PISA 2012 değerlendirmesinde de finansal okuryazarlık kavramı ve eğitimine yönelik hususlar özetlenmiştir (OECD, 2019). Çalışmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesinin yanında, aldıkları finansal okuryazarlık eğitiminin bilgi seviyelerinde oluşturduğu farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde finansal okuryazarlığın farklı tanımlarına, önemine, kullanılan analiz yöntemine, bulgu ve sonuçlara yer verilecektir.

Finansal Okuryazarlık ve Önemi

Finansal okuryazarlık; finansal ürünler, kurumlar ve kavramlar dâhil olmak üzere finansal planlama, para yönetimi, finans kapsamındaki kavramlara ilişkin hesaplama becerileri ve benzeri konularda genel olarak yeteneğe sahip olma durumudur şeklinde tanımlanabilir (Xu ve Zia, 2012, 2). Finansal okuryazarlığın birçok tanımı yapılabilmekle birlikte bir başka tanımı da yaşam boyu finansal refah sağlayabilmek amacıyla finansal bilgi ve

tecrübe kazanarak finansal kaynakları etkin ve verimli kullanma yeteneği şeklindedir. Finansal eğitim ise insanların finansal ürünler, hizmetler ve kavramlar konusundaki yeterliliklerini geliştirdikleri, bu nedenle bilinçli seçimler yapma, tuzaklardan kaçınma, yardım için nereye gidileceğini ve kısa ya da uzun vadeli finansal durumlarını iyileştirmek için diğer önlemleri alma yetkisine sahip oldukları süreç olarak tanımlanır (Hung ve Diğerleri, 2009).

Mevcut koşullarda finansal sistemde yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm farklı finansal araçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum finansal sisteminde zor anlaşılacak karmaşık bir sistem haline bürünmesine neden olmaktadır. Bireylerin ve toplumun bu tür bir bilgiye ihtiyaç duyması ile son yıllarda finansal okuryazarlık konusu devletlerin, eğitim kurumlarının hatta şirketler, bankalar gibi özel teşebbüslerin dahi ilgisini çekmektedir. Finansal bilgi düzeyinin genel olarak toplumsal düzeyde düşük seviyelerde olması bireyleri olumsuz yönde etkilerken genel konjunktürde bu problem tüm ülkeyi etkiler bir duruma da dönüşmektedir. Finansal eğitim almış bireylerin bile mevcut sistemde karar almada zorlanıyor olması bu durumun açık bir göstergesidir (Biçer ve Altan, 2016, 1504). Finansal eğitimi kapsamlı bir şekilde almadan finansal olarak doğru bir planlama yapmak çok zor olacaktır.

Temel finansal kavramları anlamadan, bireylerin finansal yönetim ile ilgili kararlar alması çok sağlıksız sonuçlara neden olabilir. Finansal okuryazarlık seviyesi iyi olanların tasarruf yatırım, borçlanma gibi finansal seçimlerde başarılı olması olasıdır. Dolayısıyla mali bilgisizlik seviyesinin bireysel maliyetleri artırıcı bir unsur olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Örnek olarak faiz artırma kavramını anlamayan tüketicilerin işlem ücretlerinde daha fazla parasal kayba maruz kalması, borçlarının artıyor olması ve kredilerde daha yüksek faiz oranlarına maruz kalıyor olmaları rastlantı olmayacaktır. Aksine güçlü finansal becerileri olan insanlar da daha iyi bir iş planlama ve emeklilik için tasarruf sağlamaları, finansal açıdan yatırım çeşitli ile farklı girişimler ile fon yaparak riski çeşitlendirmesi daha muhtemeldir (Klapper ve Diğerleri, 2015, 4).

Bütün bu finansal sistem değerlendirildiğinde toplumsal refaha önemli katkı yapabilecek bir başka durumda toplumun en küçük yapı taşı olan ailelerin finansal ürün ve araçlar hakkında bilgi sahibi olmalarıdır. Temel finansal kavramların tanımları, finansal sistemde yer alan kurumların neler olduğu, bu kurumların görev ve sorumlulukları, sundukları hizmetlerin neler olduğu gibi konuların ailelerin finansal okuryazarlıklarının sağlanmasında ciddi bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu yüzden fon, finans, finansal piyasa, reel piyasa, sermaye gibi kavramlar okuryazarlığın ilk adımlarıdır. Bu yüzden yatırım, tasarruf, bütçe hazırlama, ihtiyaçların belirlenmesi ve buna bağlı plan yapılması, harcama unsurlarının tespiti, hedefler belirlenmesi gibi konularda eğitim alınması gerekmektedir. Ailelerin bireysel olarak finansal planlama yapmaya başlamalarında ilk üzerinde durmaları gereken konulardan bazılarının gelir-gider karşılaştırmaların yapılması, harcama alışkanlıkların düzenlenmesi, borçların uygun bir şekilde planlanması, tasarruf planlarının yapılması olduğu söylenebilir (Şarлак, 2012, 7). Finansal okuryazarlıkla ilgili 2000'li yıllardan bu yana yapılmış olan yayınların incelenmesi ile Remund (2010) çalışmasında finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili beş farklı sınıflandırmada bulunmuştur. Bunlar;

- 1- Finansal kavramlar bilgisi
- 2- Finansal kavramlar hakkında iletişim kurma becerisi
- 3- Kişisel finansı yönetme yeteneği
- 4- Uygun finansal kararlar verme becerisi
- 5- Gelecekteki finansal ihtiyaçlar için etkili bir şekilde planlamada güven.

Finansal okuryazarlık finansal piyasaların tümüyle anlaşılması olduğu kadar, bireylerin kredi kartı kullanımı, emeklilik planları, konut-taşıt ve benzeri değerlere ilişkin kredi kullanımı avantajlarının tespit edilmesi, sigorta konuları gibi faaliyetlere ilişkisinde bilgi sağlanması gibi özel konularda da bilgi sahibi olmalarıdır. İlk etapta finansal okuryazarlık için geniş bir bilgi birikimi gerekirken ikinci etapta ise bu bilgilerin kullanılabilmesine ilişkin yeteneklerin geliştirilmesi gerekmektedir (Durmuşkaya ve Kavas, 2018, 926).

Finansal okuryazarlık bireylerin günlük hayatta karşılaştıkları finansal sorunların çözülmesine katkı sağlarken, aynı zamanda bireylerin sermaye piyasaları vasıtasıyla yaptığı birikimleri büyük yatırımlara dönüşmesini sağlayarak ülke ekonomisi de dolaylı katkı sağlamaktadır. Türkiye’de finansal gelişmişlik düzeyinin artırılmasına yönelik yapılan çalışmalardan biri Dünya Bankası vasıtasıyla Hazine müsteşarlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Borsa İstanbul (BIST) iş birliği ile 3-4 Haziran 2014 tarihinde düzenlenen “Türkiye Finansal Tabana Yayılma” Konferansıdır (Fettahoğlu 2015, 102).

Finansal eğitim, finans yatırımcılarının veya tüketicilerinin finansal ürünlere ve kavramlara ilişkin bakış açılarını enformasyon, öğretim, tavsiyeler ve benzeri şekillerde ilettikleri bireylerde beceri, güven ve yetenek gelişimi sağlanan bir süreçtir. Bu süreçte dair özellikler şöyledir;

- Finansal risk ve fırsatların kullanıcılar tarafından fark edilmesinin sağlanması,
- Finansal bilgi vasıtasıyla kararlar alarak hangi kurumlara başvuru yapılabileceğinin öğrenilmesi,
- Finansal eğitim vasıtasıyla finansal refahın korunması ve benzeri davranışların geliştirilmesi şeklindedir.

Finansal eğitim ve finansal okuryazarlık birbiri ile içi içe iki kavram gibi görünmekle birlikte finansal eğitimin bir süreç, finansal okuryazarlığın ise finansal eğitimin bir sonucu olduğu söylenebilir (Gökmen, 2012, 21).

Finansal kurumlar tarafından, finansal bilgi tüketicilerine şeffaf ve doğru bilginin aktarılması ilgili piyasa üyelerinin risk-getiri karakteristiklerini bilerek sermayenin nereye ne kadar aktarılacağı gibi kritik bilgiler vermesi ile süreçteki rekabeti artırıcı

bir rol oynayabilir. Dolayısıyla bu sistem içerisinde sürekli rekabetçi olmayı hedefleyen finansal bilgi kullanıcılarının finansal eğitim seviyelerinin hangi seviyelerde olduğu önemli taşımaktadır (Temize, 2010, 26).

Finansal eğitim birey, aile, işletmeler gibi her toplumun her yapı taşı için önem arz eden bir konudur. Finansal bilgi kullanıcıları finansal eğitim vasıtasıyla finansal farkındalığını artırırken, alacağı tasarruf ve yatırım kararlarında karşılaşacakları olası risk ve zararlardan da kendilerini korumuş olurlar (Hayta, 2011, 259). Finansal eğitimin toplum açısından önemini ve ihtiyaç nedenlerini şu başlıklarda özetlemek mümkündür (Hayta, 2011, 261).

- Finansal araçların giderek daha da karmaşıklaşması,
- Belirlenmiş katkı esaslı emeklilik planları,
- Bireylerin ve toplumun ekonomik refah seviyesinin artması,
- Finansal piyasaların ve işlemlerin gelişmesi.

Okullarda finansal eğitimin her yaş grubu için verilmesi daha önemli bir konu haline gelmiştir. Günümüzde genç neslin ailelerine kıyasla mecburi finansal hizmetler, cep telefonları, banka hesap kullanımı, kredi kartı ve benzeri finansal türevlerle karşılaşmaları nedeni ile çok daha fazla finansal risk ve daha karmaşık bir finansal yapı ile karşılaştıklarını söylemek mümkündür. Bu sebeple temel finansal eğitimin artık daha küçük yaşlarda verilmeye başlanması önemlilik arz etmektedir. Bu kapsamda finansal eğitim verilmesinin bazı zorluklar barındırsa da ulusal bir strateji olarak okullarda başlanmasının ileride karşılaşılmaması muhtemel finansal sorunların önlenmesinde mikro ve makro düzeyde katkı yapabileceğini söylemek mümkündür (Merkez Bankası, 2011, 87).

Finansal ve ekonomik konulara duyarlı olan bilinçli nesillerin yetiştirilmesi için sadece devlet eliyle okullarda değil ailelerinde çocuklarına finansal karar ve tercihlerinde destek olacak, finansal temellerin oluşturulmasına yönelik bir bakış açısı içinde olmaları önem teşkil etmektedir. Çünkü özellikle ilköğretim ve orta öğretim döneminde çocuk ve ergenlerin genellikle ailelerinin davranış ve tercihlerini taklit etme eğilimi içerisinde oldukları görülmektedir. Bu bağlamda toplumu oluşturan ailelerin sosyoekonomik konumları, kültürel yapıları ve alışkanlıkları birbirlerinden farklı olduğu için çocuklara ne ölçüde harçlık verdikleri, nasıl harcama yapacaklarına dair yönlendirmeleri farklılık göstermektedir (Altuntaş, 2008, 90).

Finansal okuryazarlık seviyelerine ait oranların dünya genelinde ki durumu Tablo 1 de gösterilmiştir (Klapper vd., 2014). Türkiye %24 oran ile tabloda yer almamaktadır. Tüm dünya ülkelerinin sıralandığı raporda ilk 20 de bulunan ülkeler şunlardır:

Tablo 1: Finansal Okuryazar Olan Yetişkinlerin Dünya Geneline Oranı

Sıra	Ülke	Oran %	Sıra	Ülke	Oran %
1	Norveç	71	11	Yeni Zelanda	61
2	Danimarka	71	12	Singapur	59
3	İsveç	71	13	Çek Cumhuriyeti	58
4	Kanada	68	14	İsviçre	57
5	İsrail	68	15	Belçika	55
6	Birleşik Krallık	67	16	İrlanda	55
7	Hollanda	66	17	Estonya	54
8	Almanya	66	18	Macaristan	54
9	Avustralya	64	19	Bhutan	54
10	Finlandiya	63	20	Avusturya	53

Alan yazın incelendiğinde finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili çok sayıda çalışma olduğu bu araştırmaların büyük bir çoğunluğunun da üniversite öğrencileri ile ilgili olduğu göze çarpmaktadır. Çalışmanın konusu olan, ilkökul öğrencileri seviyesine yönelik finansal okuryazarlık alan yazında örnek bir çalışma görülememiştir. Genel olarak yerli ve yabancı kaynaklı çalışmalardan bazıları şunlardır.

Volpe ve Chen (1998), üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesi üzerine çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda alan dışı olan öğrencilerin, otuz yaş altı olanların, kız öğrencilerin, iş tecrübesi az olan katılımcıların finansal okuryazarlık bilgisinin az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca finansal bilgisi az olan öğrencilerin daha fazla yanlış kararlar alma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gathergood (2012), İngiltere'deki tüketiciler üzerine yapılan çalışmada, kontrol eksikliği, finansal okuryazarlık ile tüketici kredisi borçlarına ilişkin ilişki incelenmiştir. Kendilerini kontrol edemeyen tüketicilerin maliyeti yüksek olan kredili imkânlardan daha fazla faydalandıkları tespit edilmiştir.

Lusardi ve Mitchell (2007), çalışanların (ırklara, gelir seviyelerine, eğitim seviyelerine göre ayrılmış şekillerde) finansal okuryazarlık seviyelerine göre emekli olduktan sonraki dönemde planlamalarına ve emeklilik dönemine ait ekonomilerine katkı düzeyleri incelenmektedir. Planlama yapmanın finansal ve politik okuryazarlıkla güçlü ilişki içinde olduğu, emeklilik dönemindeki tasarruf sağlama faaliyetlerine olumlu katkısı olacağı düşünülmektedir.

Johnson ve Sherraden (2007), İngiltere'de finansal okuryazarlık ile ilgili yapılmış bir araştırmaya dayanarak, Birleşik Devletlerdeki finansal okuryazarlık durumunun teorik ve pedagojik yaklaşımları incelenmektedir. Gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerini arttırmak istedikleri belirtilmekte ancak tümünü ilgili programlara erişiminin mümkün olmadığı üzerinde durulmaktadır.

Deventer ve Klerk (2017) tarafından Güney Afrika'da bulunan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini, tasarruf algılarını, harcama ve borçlanma alışkanlıkları

ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında öğrencilerin cinsiyet ayrımı olmaksızın genel olarak finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

İzzuddin ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada finansal okuryazarlığın anlaşılması, ilgili stratejilerin ve yeterliliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak finansal okuryazarlık seviyesinin belirlenmesine dair motivasyonlar ve hedefler olarak iki yaklaşım öngörülmüştür.

Fornero ve Monticone (2011), İtalya'da faiz oranları, enflasyon gibi temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeylerini bir anket çalışması ile ölçmeye çalışmışlardır. Sonuçlara göre erkek katılımcıların konuyla ilgili daha çok bilgili oldukları, temel kavramlarla ilgili genel bilgi seviyesinin düşük olduğu, bölgelere göre bilgi düzeylerinin farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Cude ve diğerleri (2006), çalışmasında üniversite öğrencilerinin finansal bilgi ve davranışlarının nasıl elde edildiğinin tespit edilmesine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Sonuçlara göre ailelerin davranışların şekillenmesinde etkili faktörlerden biri olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Mandell ve Klein (2007), çalışmasında, mevcut finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan genç yetişkinlerin, finans üzerine ders aldıktan sonra bile değişmemesinin motivasyon kaynaklı olduğunu tespit etmeye yönelik olarak çalışmışlardır. Çalışmanın bulguları lise seviyesindeki öğrencilere anket yapılarak oluşturulmuş ve motivasyonun finansal okuryazarlık kavramının açıklanmasına ilişkin olumlu katkısı olduğu tespit edilmiştir.

Murugiah (2016), Malezya'daki finansal okuryazarlık seviyesini ve finansal okuryazarlık seviyesini artırma çalışmalarını belirleme üzerine çalışmıştır. 18-45 yaş aralığına yapılan anket sonuçlarına göre finansal okuryazarlık seviyeleri iyi olmakla birlikte ustalaşma kaydedilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka bulgu ise iyi bir finansal bilgi sistemi oluşturulmasının ülke ekonomisine olumlu katkısı olacağı şeklindedir.

Barış (2016), çalışmasında üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bireysel bütçeleme davranışları üzerine yapacağı etkileri tespit etmek amacıyla bir anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda finansal okuryazarlık düzeyin seviyesi bütçeleme davranışı arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin temel düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahipken ileri düzeyde bir bilgiye sahip olmadıkları bulgusu da elde edilen başka bir sonuç olmuştur.

Er ve Taylan (2017), lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusunu teorik olarak incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin temel finans kavramlarına ilişkin bilgi birikimlerinin yetersiz, finansal gelişmelere karşı ilgilerinin düşük, finansal davranış olarak ise olumlu bir düşünceye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Şener ve Barmakı (2017), tarafından üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi için yapılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenciler para konusunda daha fazla bilgi sahibiyken, tasarruf ve yatırım konularında ise daha az bilgi düzeyine sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Seyrek ve Gül (2017), üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir anket uygulaması yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin girişimcilik niyetinin cinsiyete, fakülteye, sınıfa göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıca finansal okuryazarlığın girişimcilik niyeti üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güler ve Tunahan (2017), hane halkının finansal okuryazarlık düzeyini ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisini araştırmak amacı ile araştırma yapmışlardır. Elde ettikleri bulgular sonucunda hane halkının büyük bir kısmının düşük seviyede finans bilgisiye sahip olduğunu ve demografik özellikler ile tasarruf davranışı arasında anlamlı ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Kocabıyık ve Teker (2018), Isparta ilinde okumakta olan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesine yönelik yapılan çalışmanın bulgularına göre erkeklerin yöneltilen soruların cevaplanmasında daha başarılı oldukları, iktisadi ve idari programlarda okuyan öğrencilerin diğer programlarda okuyan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonuçları ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın temel amacı ilkokul çağında olan öğrencilerin hem finansal okuryazarlık seviyelerinin tespiti hem de alacakları bir finansal eğitimin katkısının ölçülmesine ilişkin tespitlerde bulunmaktır. Ayrıca öğrencilere finansal okuryazarlık eğitimi verildikten sonra finansal kavramların öğrenilme seviyelerini ölçmektir. Araştırmanın kapsamını çalışmayı kabul eden ve proje kapsamında seçilen okullar oluşturmaktadır. İlgili okulların tasnif edilmesinde farklı bölgelerden, farklı gelir seviyelerinden oluşan ve farklı veli profiline sahip okullar tercih edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın soruları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

- İlköğretim çağındaki öğrenciler üzerinde finans, bütçe, fiyat, harcama ve tasarruf gibi finansal kavramlar hakkında ne kadar bilgi sahibiler,
- Alacakları bir finansal okuryazarlık eğitimi ile öğrenme düzeylerinin ne kadar değişeceği

Araştırmanın Yöntemi

Bu kapsamda araştırmanın amacına ulaşabilmek için bir ölçüm aracı oluşturulmuştur. Çalışma Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Tablo 2' de adı geçen ilkokullarda okuyan öğrencilere yönelik olarak yapılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Uygulama 3 Ekim 2018- 27 Aralık 2018 tarihleri arasında TÜBİTAK 4004 Programı "118B503-Dersimiz: Sağlıklı Hayat 2 Projesi", Bütçemi Yapabiliyorum adlı eğitimine dâhil olan ilkokul 4. Sınıf öğrencilerine yapılmış olup, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Anket öğrencilere

eğitim öncesinde ve sonrasında olmak üzere iki etap şeklinde doldurtulmuştur. Anket sorularının oluşturulmasında alan yazın taramasının yanı sıra öğrencilerin seviyelerine uygun sorular yöneltilmesi açısından sınıf öğretmenlerinden ve eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerden de görüş ve öneriler alınmıştır. Hazırlanan anket bütçe eğitimi öncesi 14 soru, bütçe eğitimi sonrası 14 soru olarak 2 ayrı uygulama şeklindedir. Her iki anket grubunda da ilk 7 soru birbirinin aynısı ve 3 cevap şıkkı olup tek bir doğru cevabı olan sorulardan oluşmaktadır. Anket ölçeğinin 8., 9. soruları eğitim öncesinde ve sonrasında birbirinin aynısı ve 3 cevaptan (1: evet, 2: kararsızım, 3: hayır) oluşmaktadır. Kalan 5 soru bütçe eğitimi öncesinde öğrencilerin finansal kavramlara ilişkin bakış açılarını tespit etmeye yönelik, bütçe eğitimi sonrası 5 soru ise finansal kavramların öğrenciler tarafından eğitim sonrasında öğrenilip öğrenilmediğinin tespitine yönelik olarak hazırlanmıştır. Ayrıca öğrencilere bütçe eğitimi sonunda para kullanımı, doğru harcama alışkanlıkları, tasarruf kavramlarının öğretilmesi ve finansal karar verme vasıflarının kazandırılmasına yönelik olarak “nasıl harcamalıyım” konulu bir etkileşimli oyun ile öğrencilerin finansal okuryazarlık kavramlarının pekiştirilmesi sağlanmıştır.

Çalışmada verilerin analizinde öncelikle öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespitine yönelik tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Daha sonra bütçe eğitimi sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerindeki değişimin gösterildiği istatistikler gösterilmiştir. Bulgulara ilişkin tabloların oluşturulmasında Crosstabs tablolarından ve Ki Kare analizlerinden faydalanılmıştır. Araştırmaya konu olan öğrencilerin yaşlarının 10 ile 12 arasında olması daha detaylı analizlerin yapılmasına yönelik anket formlarının oluşturulması hususunda kısıtlayıcı bir faktör olmuştur.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Okulların Ve Öğrenci Sayılarının Dağılımı

Okullar	N	%
Ülkü İlkokulu	34	17,6
Çünür İlkokulu	29	15
Hafız İbrahim Demiralay İlkokulu	36	18,7
Gazi İlkokulu	30	15,5
Gülcü İlkokulu	43	22,3
Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu	21	10,9
Toplam	193	100

Tablo 2'deki sıralama sosyoekonomik anlamada birbirinden farklı olan veli profiline sahip okullar şeklinde oluşturulmuştur. Bu sıralamada Ülkü İlkokulu en üst seviyede iken Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu en alt seviyededir. Öğrencilerin genel bir konu olduğu düşünüldüğünden finansal okuryazarlık seviyelerine ilişkin farklılıkları cinsiyetlerine göre ayrı bir şekilde analiz edilmemiştir.

Araştırmanın Bulguları

Temel Finansal Kavramlara İlişkin Tespitler

Tablo 3: Bütçe Yetersizliği Durumunda Yaklaşım

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Bütçe yetersizliği durumunda davranış				Bütçe yetersizliği durumunda davranış			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	88,2	11,8	100	21,7	97,1	2,9	100	19
Çünür	86,2	13,8	100	18,1	93,1	6,9	100	15,5
Hafız	80,6	19,4	100	21	88,9	11,1	100	18,4
Gazi	80	20	100	17,4	83,3	16,7	100	14,4
Gülcü	39,5	60,5	100	12,3	86	14	100	21,3
Yahya	61,9	38,1	100	9,5	95,2	4,8	100	11,4

Tablo 3 öğrencilerin bütçelerinin yetersiz olduğu bir zamanda harcama yapma durumu ile karşı karşıya kaldıklarında ne tür bir davranış sergilediklerinin ve bu davranışın finansal eğitim aldıktan sonra nasıl değiştiğini göstermektedir. Tablo incelendiğinde gelir durumu iyi olan veli profiline sahip okullarda sorunun doğru cevabını bulan öğrencilerinin yüzdeleri olarak yüksek oranlarda olduğu, düşük gelir grubu olan okulların ise daha düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Alınan finansal eğitim sonrasında doğru cevabı işaretleme oranı tüm okullarda yüksek oranlara çıkmıştır.

Tablo 4: Paranın Tanımı ve Amacının Bilinirlik Düzeyinin Tespit Edilmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Paranın işlevlerinin bilinirliği				Paranın işlevlerinin bilinirliği			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam %	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	73,5	26,5	100	25,5	73,5	26,5	100	20,9
Çünür	51,7	48,3	100	15,3	72,4	27,5	100	17,5
Hafız	63,9	36,1	100	23,5	61,1	38,9	100	18,3
Gazi	43,3	56,7	100	13,3	73,3	26,7	100	18,3
Gülcü	32,6	67,4	100	14,3	41,9	58,1	100	15
Yahya	38,1	61,9	100	8,2	57,1	42,9	100	10

Tablo 4 incelendiğinde paranın tanımı ve kullanım amacının bilinirlik düzeyinin üç okulda %50'nin altında, üç okulda ise %50'nin üstünde olduğu görülmektedir. Araştırma grubunda yer alan okulların ekonomik durumlarına göre sıralandığı Tablo 1

incelendiğinde ilk üçte yer alan okulların maddi olarak gelir seviyeleri yüksek, son üçte yer alan okulların ise düşük gelir grubunda yer aldıkları görülmektedir. Finansal (bütçe eğitimi) eğitim verildikten sonra gerçekleşen oranlara bakıldığında ise Gülcü ilkokulu öğrencilerinin verdikleri cevapların doğruluk yüzdesini biraz artırmalarına rağmen halen daha %50 altında kaldıkları görülmektedir.

Tablo 5: Bütçe kavramının bilinirliği ve tanımlanması

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Bütçe kavramını duydunuz mu?				Bütçe kavramını tanımlar mısınız?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	17,6	17,6	64,7	6,1	91,2	-	8,8	17,6
Çünür	48,3	17,2	34,5	14,3	93,1	-	6,9	15,3
Hafız	61,1	-	38,9	22,4	88,9	-	11,1	18,2
Gazi	56,7	3,3	40	17,3	93,3	-	6,7	15,9
Gülcü	72,1	0	27,9	31,6	93	-	7	22,7
Yahya	38,1	4,8	57,1	8,3	85,7	-	14,3	10,3

Araştırma grubunda yer alan öğrencilere eğitim öncesinde bütçe kavramını duyup duymadıkları, eğitimden sonra ise bütçe kavramının tanımını yapıp yapmayacaklarına ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 5 de görülmektedir. Tablo incelendiğinde Ülkü ilkokulu öğrencilerinin bütçe kavramının bilinirliğine yönelik verdikleri cevaplarının oranının çok düşük (%17,6), en yüksek oranının ise Gülcü ilkokulu (%72,1) olduğu tespit edilmiştir. Eğitimden sonra ise tüm okullarda oran %85 gibi yüksek bir oranın üzerindedir. Ayrıca eğitim sonrasında kararsız görüşe sahip öğrenci kalmamıştır.

Tablo 6: Finans Kavramının Bilinirliği ve Tanımlanması

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Finans kavramını duydunuz mu?				Finans kavramını tanımlayabilir misin?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	50	35,3	14,7	13,9	100	-	-	18
Çünür	65,5	27,6	6,9	15,6	100	-	-	15,3
Hafız	69,4	22,2	8,3	20,5	100	-	-	19
Gazi	66,7	26,7	6,7	16,4	96,7	-	3,3	15,3
Gülcü	72,1	14	14	25,4	93	-	7	21,2
Yahya	47,6	47,6	4,8	8,2	100	-	-	11,2

Araştırma grubunda yer alan öğrencilere eğitim öncesinde finans kavramını duyup duymadıkları, eğitimden sonra ise finans kavramının tanımını yapıp yapmayacaklarına ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 6 de görülmektedir. Tablo incelendiğinde Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu öğrencilerinin finans kavramının bilinirliğine yönelik verdikleri cevaplarının oranının ((%47,6) diğer okulların altında kaldığı görülmektedir. En yüksek oran ise Gülcü İlkokuluna aittir. Eğitimden sonra ise tüm okullarda oran %90 gibi yüksek bir oranın üzerindedir. Ayrıca eğitim sonrasında kararsız görüşe sahip öğrenci kalmamıştır.

Tablo 7: Fiyat Kavramının Bilinirliği ve Tanımlanması

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Fiyat kavramını duyduunuz mu?				Fiyat kavramını tanımlar mısınız?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	50	14,7	35,3	13	94,1	-	5,9	17,6
Çünür	89,7	3,4	6,9	20	96,6	-	3,4	15,4
Hafız	75	-	25	20,8	97,2	-	2,8	19,2
Gazi	70	-	30	16,2	96,7	-	3,3	15,9
Gülcü	67,4	-	32,6	22,3	88,4	-	11,6	20,9
Yahya	47,6	-	52,4	7,7	95,2	-	4,8	11

Araştırma grubunda yer alan öğrencilere eğitim öncesinde fiyat kavramını duyup duymadıkları, eğitimden sonra ise fiyat kavramının tanımını yapıp yapmayacaklarına ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 7 de görülmektedir. Tablo incelendiğinde Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu öğrencilerinin finans kavramının bilinirliğinde (Tablo 6) olduğu gibi fiyat kavramının bilinirliğine ilişkin oranda da (%47,6) en düşük yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. En yüksek oran ise Çünür İlkokuluna aittir. Eğitimden sonra ise tüm okullarda oran %90 gibi yüksek bir oranın üzerindedir. Ayrıca eğitim sonrasında kararsız görüşe sahip öğrenci kalmamıştır.

Harcama Alışkanlıklarına İlişkin Tespitler

Tablo 8: Alışveriş Öncesi Yaklaşımların Belirlenmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Alışveriş davranışı-on saniye kuralı				Alışveriş davranışı-on saniye kuralı			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	73,5	26,5	100	22,7	100	-	100	19,2
Çünür	62,1	37,9	100	16,4	96,6	3,4	100	15,8

Hafız	55,6	44,4	100	18,2	97,2	2,8	100	19,8
Gazi	56,7	43,3	100	15,5	90	10	100	15,3
Gülcü	41,9	58,2	100	16,4	79,1	21	100	19,2
Yahya	57,1	42,9	100	10,9	90,5	9,6	100	10,7

Tablo 8 öğrencilerin kendi istek ya da ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir alışveriş esnasındaki davranış ve tutumlarının nasıl olduğunu ve bu davranışın eğitimden sonra ne derecede değiştiğini tespit etmeye yöneliktir. Bu soru da ayrıca öğrencilerin harcama alışkanlığı olarak düşünmeden hızlı bir şekilde karar verip vermediklerinin de tespit edilmesi söz konusudur. Tablo incelendiğinde doğru cevabını bulan öğrencilerinin en yüksek orana (%73,5) sahip olduğu okulun Ülkü İlkokulu, en düşük orana (%41,9) sahip olan okulun ise Gülcü İlkokulu olduğu görülmektedir. Alınan finansal eğitim sonrasında doğru cevabı işaretleme oranı tüm okullarda yükselmiştir. Bu oran Ülkü İlkokulunda %100'ü bulurken, eğitim öncesinde en düşük orana sahip olan Gülcü İlkokulunun eğitim sonrasında doğru cevabı veren okulların genel orana göre sıralanmasında (%19,2) oranına çıktığı görülmektedir.

Tablo 9: İhtiyaçların Belirlenmesine Yönelik Yaklaşımların Tespiti

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	İhtiyaç kavramının anlaşılması				İhtiyaç kavramının anlaşılması			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	85,3	14,7	100	17,5	100	-	100	18,8
Çünür	82,8	17,2	100	14,5	89,7	10,3	100	14,4
Hafız	91,7	8,3	100	19,9	100	-	100	19,9
Gazi	83,2	16,8	100	15,1	93,3	6,7	100	15,5
Gülcü	81,4	18,6	100	21,1	88,4	11,6	100	21
Yahya	95,2	4,8	100	12	90,5	9,5	100	10,4

Tablo 9 öğrencilerin neyi ihtiyaç gördüklerinin belirlenmesine yönelik sorulan soru karşısında verdikleri cevapların oranlarını göstermektedir. Öğrencilerin çok büyük bir kısmının istekleri ve gerçek ihtiyaçları konusunda bilinçli bir yaklaşım içinde olduğu ortaya çıkan oranlardan görülmektedir. Bu harcamalarını yaparken bilinçli olmaları açısından önem arz etmektedir. Alınan finansal eğitim sonrasında tüm okullarda verilen doğru cevap oranları kısmen artma eğiliminde iken Yahya Kemal Beyatlı İlkokulunda oran %95,2 den %90,5'e düşmüştür.

Tablo 10: Harcama Öncesi Davranışların Belirlenmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Harcama öncesi davranış süreci				Harcama öncesi davranış süreci			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	91,2	8,8	100	20	97,1	2,9	100	19,4
Çünür	86,2	13,8	100	16,1	96,6	3,4	100	16,5
Hafız	88,9	11,1	100	20,6	97,2	2,8	100	20,6
Gazi	80	20	100	15,5	93,3	6,7	100	16,5
Gülcü	67,4	32,6	100	18,7	69,8	30,2	100	17,6
Yahya	66,7	33,3	100	9	76,2	23,8	100	9,4

Tablo 10 öğrencilerin bir ürün satın almadan önce sürdürdükleri sürecin doğruluğunun tespitine yönelik olarak soruya verdikleri cevaplardan oluşturulmuştur. Bu soruda en yüksek oranlar Ülkü İlkokulu (%91,2) ve Hafız İbrahim Demiralay İlkokulu'na (%88,2) aittir. En fazla yanlış cevap veren okullar ise Gülcü İlkokulu (%32,6) ve Yahya Kemal Beyatlı İlkokuluna (%33,3) olarak tespit edilmiştir. Sosyoekonomik açıdan alt grupta yer alan okulların doğru cevap verme oranlarının diğer okullardan düşük olduğu görülmektedir. Bu oranlar söz konusu okullarda alınan finansal okuryazarlık (bütçe eğitimi) eğitimden sonra kısmen artış gösterse de diğer okullara kıyasla yine oransal olarak (%69,8 ve %76,2) aşağıda kalmıştır.

Tablo 11: Harcama Öncesi Tutumların Belirlenmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Harcama öncesi tutum				Harcama öncesi tutum			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	91,2	8,8	100	20,8	94,1	5,9	100	18,6
Çünür	79,3	20,7	100	15,4	89,7	10,3	100	15,1
Hafız	86,1	13,9	100	20,8	88,9	11,1	100	18,6
Gazi	70	30	100	14,1	83,8	16,2	100	14,5
Gülcü	72,1	27,9	100	20,8	95,3	4,7	100	23,8
Yahya	57,1	42,9	100	8,1	76,2	23,8	100	9,3

Araştırma grubunda yer alan öğrencilere harcama yapma durumu ile karşılaştıklarında en çok hangi hisle hareket ettiklerine dair bir soru yöneltilmiş ve verdikleri cevaplarla ilişkin olarak Tablo 11 oluşturulmuştur. Soruya verilmesi beklenen harcamalarını ihtiyaçlarına göre planlar ve uygulamaları en yüksek oranla seçen okul %91,2 ile Ülkü İlkokulu olmuştur. Söz konusu okul sosyoekonomik farklılıklar açısından araştırma

grubunda yer alan okulların en üst sırasında yer almaktadır. Tablo incelendiğinde bu sıralamanın en altında bulunan okulun oranı Tablo 11 de en düşük doğru cevap oranına (%57,1) sahiptir. Alınan eğitim sonrasında aynı soruya verilen cevaplara bakıldığında ise tüm okullarda yüzdelik oranların artış gösterdiği ancak Yahya Kemal Beyathı İlkokulunun en düşük (%76,2) orana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tasarruf Kavramına İlişkin Tespitler

Tablo 12: Tasarruf Yapmaya İlişkin Davranışların Tespiti

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Tasarruf davranışı				Tasarruf davranışı			
Okullar	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı	Doğru %	Yanlış %	Toplam	Doğru cevabın genele oranı
Ülkü	50	50	100	17,2	73,5	26,5	100	20,2
Çünür	55,2	44,8	100	16,2	72,4	27,6	100	16,9
Hafız	58,3	41,7	100	21,2	61,1	38,9	100	17,7
Gazi	60	40	100	18,2	60	40	100	14,5
Gülcü	39,5	60,5	100	17,2	55,8	44,2	100	19,4
Yahya	47,6	52,4	100	10	66,7	33,3	100	11,3

Öğrencilere tasarruflu olma ve tasarruflu davranma gibi sözlerden ne anladıklarını sorulmuş, alınan cevapların oransal dağılımı Tablo 12 verilmiştir. Grupta yer alan okulların bu soruya verdiği doğru cevap yüzdelilerinin diğer sorularla kıyaslandığında oldukça düşük yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Alınan finansal okuryazarlık (bütçe eğitimi) eğitimi sonrasında bile doğru cevap yüzdelilerinin çok yükselmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 13: Tasarruf Kavramının Bilinirliği ve Tanımlanması

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Tasarruf kavramını duydunuz mu?				Tasarruf kavramını tanımlayabilir misin?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	61,8	11,8	26,5	15,4	97,1	-	2,9	17,6
Çünür	82,8	10,3	6,9	17,6	96,6	-	3,4	15
Hafız	69,4	5,6	25	18,4	97,2	-	2,8	18,7
Gazi	80	6,7	13,3	17,6	100	-	-	16
Gülcü	76,7	7	16,3	24,3	93	-	7	21,4
Yahya	42,9	14,3	42,8	6,6	100	-	-	11,3

Tablo 13 incelendiğinde tasarruf kavramını duyan öğrencilerin oranının en çok Çünür ilkokulunda, en az oranın ise Yahya Kemal Beyatlı İlkokulunda olduğu görülmektedir. Eğitim sonrasında gerçekleşen oranlara bakıldığında okulların tümünde tasarruf kavramının öğrenildiğini söylemek mümkün olabilir.

Tablo 14: Birikim Yapma İsteğinin Tespit Edilmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	Birikim yapmak (para vb.) ister miydiniz?				Birikim yapmak (para vb.) ister miydiniz?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	94,1	-	5,9	20,5	97,1	-	2,9	17,6
Çünür	89,7	3,4	6,9	16,7	100	-	-	15,4
Hafız	86,1	13,9	-	19,9	97,2	-	2,8	18,6
Gazi	73,3	26,7	-	14	96,7	-	3,3	15,4
Gülcü	72	14	14	19,9	95,3	-	4,7	21,8
Yahya	66,7	19	14,3	9	100	-	-	11,2

Tablo 14 de eğitim öncesinde ve sonrasında öğrencilere birikim yapma isteği sorusuna verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde tüm okullarda öğrencilerin hem eğitim öncesinde hem de sonrasında para biriktirme isteğine fazlasıyla sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum eğitim sırasında öğrencilere oynatılan “nasıl harcamalıyım” oyununda da gözlenmiştir.

Tablo 15: Yardım Etme İsteğinin Belirlenmesi

	Eğitim Öncesi %				Eğitim Sonrası %			
	İhtiyacı olanlara parasal yardım yapmak ister miydiniz?				İhtiyacı olanlara parasal yardım yapmak ister miydiniz?			
Okullar	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı
Ülkü	94,1	-	5,9	20,9	97,1	-	2,9	18,4
Çünür	89,7	-	10,3	17	100	-	-	16,2
Hafız	86,1	2,8	11,1	20,3	94,4	5,6	-	19
Gazi	80	13,3	6,7	15,7	90	-	10	15,1
Gülcü	79,1	9,3	11,6	22,2	90,7	2,3	7	21,8
Yahya	28,6	38,1	33,3	3,9	81	14,3	4,7	9,5

Öğrencilere birikimlerinden bir kısmını ihtiyacı olanlara aktarmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve alınan cevaplara ilişkin dağılım Tablo 15 de verilmiştir. Tablo incelendiğinde Yahya Kemal Beyatlı İlkokuluna ait oranın diğer okullara göre düşük olduğu görülmektedir.

Ancak alınan eğitim sonrasında bu oran %81 gibi yüksek bir orana kadar çıkmıştır.

Tablo 16: Birikim İçin Materyallerin Kullanımı

	Eğitim Sonrası %			Eğitim Sonrası %			
	Para biriktirmek için kullandığınız bir kumbaranız var mı?			Kumbara kullanmaya devam edeceksiniz? Kumbara alacak mısınız?			
Okullar	Evet %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı Evet %	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Evet diyenlerin genele oranı Evet %
Ülkü	91,2	8,8	21,2	88,2	-	4	17,4
Çünür	75,9	24,1	15,1	89,7	3,4	6,9	15,1
Hafız	77,8	22,2	19,2	88,9	2,8	8,3	18,6
Gazi	73,3	26,7	15,1	90	3,3	6,7	15,7
Gülcü	67,4	32,6	19,9	88,4	9,3	2,3	22,1
Yahya	66,7	33,3	9,6	90,5	-	9,5	11

Tablo 16 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının kumbara veya para biriktirmek için kullanılan bir materyale sahip olduğunu söyledikleri görülmektedir. Bu oranların eğitim sonrasında tüm okullarda daha da yükseldiği tablodan anlaşılmaktadır.

Finansal Okuryazarlık (Bütçe Eğitimi) Eğitiminin Öğrenci Üzerindeki Etkisi

Öğrencilerin birikim yapmak isteyip istemedikleri ile tasarruf yaptıkları birikimlerinden ihtiyacı olanlara yardım yapmak isteyip istemediklerine ait eğitim öncesi/sonrası 2 soru için düşüncelerini tespit etmek amacıyla Wilcoxon Signed Ranks Testi uygulanmıştır. Bu test örneklem grubunun algısı iki farklı koşulda ölçüldüğünde kullanılmaktadır (Kalaycı, 2015:104). Gerçekleştirilen analiz sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 17: Yardım Etme İsteğinin Test Edilmesi

	Ranks	N	Z	sig
Eğitim Sonrası-Eğitim Önce	Negative Rank	36 ^a	-3,413	,001
	Pozitive Rank	8 ^b		
	Ties	149 ^c		

Tabloya göre eğitim öncesinde ihtiyacı olanlara yardım ile ilgili olumsuz düşünen 36 öğrenci görüşünü olumlu görüşe doğru çekmiş, 8 öğrenci ise olumlu görüşe sahipken olumsuz bir yargıya doğru geçmiştir. 149 öğrencinin ise görüşleri eğitim öncesi ve sonrasında farklılık göstermemiştir. Eğitim öncesinde ve sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu sig değerinin 0,005'den küçük olduğundan anlıyoruz. Eğitim öncesi ortalama değer 1,32 eğitim sonrası ortalama değer 1,11 olarak çıkmıştır. Verilen finansal okuryazarlık eğitimi içinde tasarruf yapılan birikimlerin kullanımı

hususunda ihtiyaç duyanlara parasal yardım yapmanın olumlu olarak gösterilmesinin öğrencileri etkilediği söylenebilir.

Tablo 18: Birikim Yapma İsteğinin Test Edilmesi

	Ranks	N	Z	sig
Eğitim Sonrası-Eğitim Öncesi	Negative Rank	35 ^a	-4,156	,000
	Pozitive Rank	3 ^b		
	Ties	155 ^c		

Tabloya göre eğitim öncesinde birikim yapma fikri ile ilgili olumsuz düşünen 35 öğrenci görüşünü olumlu görüşe doğru çekmiş, 3 öğrenci ise olumlu görüşe sahipken olumsuz bir yargıya doğru geçmiştir. 155 öğrencinin ise görüşleri eğitim öncesi ve sonrasında farklılık göstermemiştir. Eğitim öncesinde ve sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu sig değerinin 0,005'den küçük olduğundan anlıyoruz. Eğitim öncesi ortalama değer 1,25, eğitim sonrası ortalama değer 1,05 olarak çıkmıştır. Verilen finansal eğitimde parasal birikim yaparak öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerini karşılama hususunda bilinçlendikleri söylenebilir.

Değişkenler Arasında İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde öğrencilere finansal okuryazarlık kavramlarına bakış açılarının tespit edilmesine yönelik olarak alınan cevaplar arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için İki Yönlü Ki-kare testi uygulanmıştır. Ki-kare testi (X²) iki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında ilişki olup olmadığını incelemek için kullanılır (Kalaycı, 2010: 90). 2x2'lik tablolarda özel durum olduğundan düzeltme faktörü kullanılması gerekmektedir. Örnek boyutlarının küçük olduğu tablolar için bu yüzden Fisher Exact testi uygulanmıştır (Coşkun vd, 2015: 222).

Tablo 19: Eğitim Öncesinde Para Biriktirmek (Birikim Yapmak) İsteyenler ile Kumbarası Olanların İlişkisi

			Birikim yapma isteği			Toplam
			Evet	Kararsız	Hayır	
Kumbara var mı?	Var	N	140	1	5	146
		%	95,9	0,7	3,4	100
	Yok	N	16	23	8	47
		%	34	48,9	17,1	100

$X^2=93,151$; $df= 2$; $p< 0,01$

Eğitim öncesinde kumbarası olanlar ile para (birikim yapma) biriktirme isteği arasında ilişki vardır. Tablo incelendiğinde hipotez Ki kare varsayımına göre kabul edilmiştir. Kuvvetli ilişki vardır.

Tablo 20: Eğitim Sonrasında Bütçe Kavramını Tanımlayanlar ile

Tasarruf Kavramını Tanımlayanlar Arasında İlişki

			Tasarruf kavramı tanımla		
			Evet	Hayır	Toplam
Bütçe kavramı tanımlayanlar	Evet	N	175	1	176
		%	99,4	0,6	100
	Hayır	N	12	5	17
		%	70,6	29,4	100

Fisher's Exact Test $p < 0,05$, $df=1$

Eğitim sonrasında bütçe kavramını tanımlayanlar ile tasarruf kavramını tanımlayanlar arasında ilişki vardır. Hipotez Fisher's Exact Test varsayımına göre KABUL edilmiştir. İlişki vardır.

Tablo 21: Eğitim Sonrasında Bütçe Kavramını Tanımlayanlar ile Birikim Yapmak İsteyenler Arasında İlişki

			Birikim yapma isteği		
			Evet	Hayır	Toplam
Bütçe kavramı tanımlayanlar	Evet	N	172	4	176
		%	97,7	2,3	100
	Hayır	N	16	1	17
		%	94,1	5,9	100

Fisher's Exact Test $p > 0,05$, $df=1$

Eğitim sonrasında bütçe kavramını tanımlayanlar ile birikim yapmak isteyenler arasında ilişki vardır. Hipotez Fisher's Exact Test varsayımına göre RED edilmiştir. İlişki yoktur

Tablo 22: Eğitim Sonrasında Finans Kavramını Tanımlayanlar ile Birikim Yapmak İsteyenler Arasında İlişki

			Birikim yapma isteği		
			Evet	Hayır	Toplam
Finans kavramını tanımlayanlar	Evet	N	184	5	189
		%	97,4	2,6	100
	Hayır	N	4	-	4
		%	100	-	100

Fisher's Exact Test $p > 0,05$, $df=1$

Eğitim sonrasında finans kavramını tanımlayanlar ile birikim yapmak isteyenler arasında

ilişki vardır. Hipotez Fisher's Exact Test varsayımına göre RED edilmiştir. İlişki yoktur.

Tablo 23: Eğitim Sonrasında Bütçe Kavramını Tanımlayanlar İle Finans Kavramını Tanımlayanlar Arasında İlişki

			Finans kavramının tanımı		
			Evet	Hayır	Toplam
Bütçe kavramını tanımı	Evet	N	176	-	176
		%	100	-	100
	Hayır	N	13	4	4
		%	76,5	23,5	100

Fisher's Exact Test $p < 0,01$, $df=1$

Eğitim sonrasında bütçe kavramını tanımlayanlar ile finans kavramını tanımlayanlar arasında ilişki vardır. Hipotez Fisher's Exact Test varsayımına göre KABUL edilmiştir. Kuvvetli ilişki vardır.

“Nasıl Harcamalıyım” Etkinliğine Ait Sonuç ve Değerlendirmeler

Öğrencilere ders sonunda oynatılması planlanan bu oyun için ilk olarak dersin başında tüm sınıflara sınırsız paralarının olması durumunda neler satın almak istedikleri sorusu yöneltilmiş ve istedikleri bu ürünleri söylemeleri istenmiştir. Finansal eğitimin sonunda ise çalışma grubunda yer alan okullarda her sınıfta rassal olarak seçilen 4'er öğrenci tahtaya çıkarılmıştır. Öğrencilere içinde harçlıkları olan ve farklı tutarlarda para bulunan kapalı zarflardan verilerek, sınıf ortamında kurulan sanal marketten istedikleri gibi alışveriş yapmaları ve bunları tutarları ile birlikte tahtaya yazmaları istenmiştir. Daha sonra her öğrencinin kendi zarfını açması sırayla harcadığı miktarı, elinde bulunan para miktarına göre ne kadar parası kaldığını sınıfa anlatması istenmiştir. Bu süreç her öğrenci için ayrı ayrı tekrarlanmıştır. Öğrencilerden bazılarının parası harcamalarına yetmezken bazılarının ise ellerinde bir miktar para kalmıştır.

Bu bölümde öğrencilere oyun uygulaması ise paranın sınırsız bir değer olmadığı anlatılmaya çalışılmıştır. Özellikle eğitim almadan önce satın alma isteği çok fazla olan öğrencilerin harcama alışkanlıklarını sınırladığı gözlenmiştir. Oluşturulan sanal markette öğrencilerin yaş grubuna göre çok dikkat çekecek ürünler olmasına rağmen harcamalarını sadece ihtiyaçlarına göre bakarak yapmaları ve harcama sonunda ellerinde paralarının kaldığını görmesi sağlanarak birikim yapma ve tasarruf kavramlarının pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

Sonuç

Finansal okuryazarlık sadece Türkiye'de değil tüm dünyada üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Finansal okuryazarlık genel olarak bireylerin gelirlerini, harcamalarını, yatırımlarını ve benzeri finansal durumlarını kontrol altında tutarken, alacakları geleceğe dönük finansal kararlarda da doğru adım atabilme yeterliliğine sahip olmak olarak tanımlanabilir. Toplum içinde en küçük birim olan ailelerin kendi ihtiyaçlarını

karşılıklarına yönelik olarak bazı durumlarda başvuracakları finansal ürün ve araçlar konusunda bilgi sahibi olmaları önemli bir konudur. Bu bağlamda aile bütçesi oluşturabilmek için gelir ve giderlerin kontrol altında tutulması önemli bir husustur. Söz konusu finansal yeterlilikler olmadan gelir gider karşılaştırması yapabilmek, doğru borçlanma kararları almak, uygun tasarruf kanalları kullanarak birikim yapmak mümkün olmayacaktır. Finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi bireylerin refah seviyesini artırmakla birlikte mikro etki yaparken, ülke ekonomisinin de istikrarına katkı sağlayacak bir sistemin oturmasına yardımcı olduğu için makro etki yapacak olan bir unsurdur. Birçok açıdan önemi bulunan finansal okuryazarlık yeterliliklerinin sadece çalışma hayatında bulunanlar, üniversite öğrencileri, aileler ve benzeri taraflarca geliştirilmesi yeterli olmamaktadır. Bu farkındalığın ilkökul dönemlerinden başlayarak öğrencilere benimsetilmesi, finansal farkındalığın öğrencilere bu dönemlerde aktarılmaya başlanması gelecek için önemli sonuçlar ve katkılar sağlayacaktır.

Bu çalışmada iki konu araştırılmıştır. Birincisi ilkökul seviyesindeki öğrencilerin finansal kavramlara ilişkin farkındalıklarının ortaya çıkarılması, ikincisi ise alınan finansal okuryazarlık eğitiminin etkilerinin ortaya koyulmasıdır. Çalışmadan elde edilen bulgular şöyledir:

- Alan yazına bakıldığında finansal okuryazarlık ile ilgili çok sayıda yayın olduğu ancak 18 yaş ve altı nüfus seviyesindekiler ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Bu durum (Reis vd. 2018) yapılan çalışmada da görülmektedir. Çalışmada 2010-2017 yılları arasında Türkiye’de finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bulgulara bakıldığında üniversite öğrencilerine yönelik yapılan 15 adet, lise öğrencilerine yönelik yapılan 2 adet akademik çalışma olduğu görülmüştür.

- Öğrenciler finansal kavramlar ile ilgili test şeklinde sorulan sorularda kısmen başarılı olmuş, ancak bu oran genel olarak sosyoekonomik açıdan alt statüde olan okullarda daha düşük olarak gerçekleşmiştir. Alan yazın incelendiğinde (Johan vd., 2011), (Pahnke ve Honekamp 2010), (Ergün vd., 2014), (Barış, 2016) bulgularının arasında gelir seviyesi ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında paralel bir ilişki olduğu görülmüştür.

- Öğrencilerin çok büyük bir kısmının birikim yapma konusunda istekli oldukları tespit edilmiştir.

- Genel olarak tüm finansal kavramlar için bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin kavramları daha önce büyük oranda duydukları ancak tanımlarını yapamadıkları görülmüştür. Öğrencilerin para, fiyat ve bütçe kavramını duymakla birlikte işlevleri kapsamları hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Alan yazında lise seviyesi öğrencileri için finansal okuryazarlık düzeylerinin incelendiği çalışmalarda da öğrencilerin genel olarak finansal okuryazar olmadıkları ve temel finansal kavramlar hakkında çok az bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir. (Çam ve Barut, 2015) çalışmasında ön lisans öğrencilerinin finansal bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. (Er ve Taylan, 2017) çalışmasında lise öğrencilerinin finansal konularla ilgili olarak finansal terimlerin bilinmediği ve ilgi düzeylerinin az olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Alan yazında daha küçük yaş grubu için bir çalışmaya rastlanmamıştır. Söz konusu araştırma sonuçları gerek lise gerekse üniversite öğrencileri açısından değerlendirildiğinde finansal konulara ilişkin kavramların daha erken yaşlarda öğretilmeye başlanması toplumsal refah seviyesinin geliştirilmesi açısından bir gereklilik olduğu söylenebilir.

- Öğrencilere verilen üç aylık eğitim sonunda finansal okuryazarlık kapsamında ele alınan kavramların tanımlanmasında büyük oranda başarı sağladıkları görülmüştür.

- Eğitim öncesinde ve sonrasında harcama, tasarruf, ihtiyaçlar konularına ilişkin benzer sorulara verilen cevaplarda eğitim sonunda doğru cevap verme oranlarında çok büyük değişim olduğu görülmüştür.

- Söz konusu çalışma grubunun yaşına göre finansal okuryazarlık seviyesi değerlendirildiğinde öğrencilerin nispeten konulara ilişkin genel olarak bilgi sahibi olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Sonuç olarak gelir, gider, harcama, tasarruf, bütçe, para ve benzeri birçok kavramı içinde barındıran finansal okuryazarlık kavramının bilinmesi ve finansal yeterliliklerin geliştirilmesi sadece toplumun belli bir kesimini değil tüm toplumu ilgilendiren önemli bir konu haline gelmektedir. Özellikle söz konusu okuryazarlık eğitimlerinin çok küçük yaşlarda bireylere verilmeye başlanması hem bireylerin hem de toplumun genel refah seviyesinin artmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle konu ile ilgili olan tüm tarafların bilgilendirilmesi ve sistemli bir şekilde finansal okuryazarlık eğitimlerinin verilmesi, finansal farkındalığın sağlanması önemli bir konudur. Türkiye’de söz konusu eğitimler özellikle son yıllarda gerek Merkez Bankası tarafından yürütülen projelerle ile gerekse diğer kurumlar tarafından yürütülse de çalışmanın sonuçlarına bakıldığında henüz yetersiz olduğu, gerekli sonuçların alınmaya başlanmadığı görülmektedir. Özellikle üniversite eğitimine başlamadan önce ilkokul veya ortaöğretim seviyesinde temel finansal okuryazarlık eğitimlerinin öğrencilere kazandırılması için çalışmaların hayata geçirilmesi genel farkındalık seviyesini artırıcı etki yapacaktır.

Kaynakça

Almenberg, J., Säve-Söderbergh, J., (2011). Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden”. Journal of Pension Economics and Finance, 10(4), 585-598.

Altıntaş, M.K. (2008). Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, Aralık, İstanbul.

Barış, S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. TESAM Akademi Dergisi, 3(2), 13-38.

Biçer, B.E., Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık, 20(4), 1501-1517.

Çam V.A., Barut A. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane

Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7), 63-72.

Coşkun, R. Altunışık, R. Bayraktaroğlu, S. Yıldırım, E. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Cude, B., Lawrence, F., Lyons, A., Metzger, K., Lejeune, E., Marks, L., Machtmes, K., College. (2006). Students and Financial Literacy: What They Know and What We Need to Learn, Eastern Family Economics and Resource Management Association Conference.

Deventer V. M., Klerk, N. (2017). Financial Literacy Amongst African Generation Y Students: An Empirical Analysis of Selected Demographic Factors. International Journal of Economics And Finance Studies, 9(1), 235-251.

Durmuşkaya, S., Kavas, B.Y. (2018). Akademik Gelişim ve Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişkinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. Yönetim Ekonomi Dergisi, 25(3), 925-939.

Ergun, B., Şahin, A., Ergin E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(34), 847-864.

Er, B., Taylan E.A. (2017). Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 297-317.

Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli'nde Bir Araştırma. Muhasebe Finansman Dergisi, Temmuz, 101-116.

Fornero, E., Monticone, C. (2011). Financial Literacy and Pension Plan Participation in Italy. Cambridge University Press, October, 10(4), 547-564.

Gathergood, J. (2012). Self-Control, Financial Literacy and Consumer Over-Indebtedness. Journal of Economic Psychology, 33, 590-602.

Gökmen, H. (2012). Finansal Okuryazarlık, Hiperlink, İstanbul.

Güler, E., Tunahan, H. (2017). Finansal Okuryazarlık: Hanehalkı Üzerine Bir Araştırma. İşletme Bilimleri Dergisi, 5(3), 79-104.

Hayta, B.A. (2011). Aile Finans Sistemi İlişkileri, Finansman Yönetimi, Finansal Okuryazarlık. Finansal Eğitim, Gazi Kitabevi, Ankara.

Hung, A.A., Parker, M.A., Yoong, J. (2009). Defining and Measuring Financial Literacy, Rand Lanor and Population, September.

İzzuddin, T.M., Ghasarma, R., Putri, L., Adam, M. (2017). Financial Literacy; Strategies and Concepts in Understanding the Financial Planning With Self-Efficacy Theory and Goal Setting Theory of Motivation Approach. International Journal of Economics and Financial Issues, 7(4), 182-188.

Johnson, E., Sherraden, S.M., (2007). From Financial Literacy to Financial Capability Among Youth, Journal of Sociology & Social Welfare, 34, 119-146.

Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

- Klapper, L., Lusardi, A., Oudheusden, P. (2015). Financial Literacy Around the World: Insights From The Standard&Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey, World Bank Development Research Group, [https://gflec.org/initiatives/sp-global-finlit-survey/\(14.02.2019\)](https://gflec.org/initiatives/sp-global-finlit-survey/(14.02.2019))
- Kocabıyık, T., Teker, T. (2018). Finansal Okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117-144.
- Lusardi, A., Mitchell, S.O. (2007). Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth. *Journal of Monetary Economics*, 54, 205-224.
- Mandell, L. Klein, S.L. (2007). Motivation and Financial Literacy. *Financial Services Review*, 16, 105-116.
- Murugiah, L. (2016). The Level of Understanding and Strategies to Enhance Financial Literacy Among Malaysian. *International Journal of Economics Financial Issues*, 6(3), 130-139.
- OECD, (<http://www.oecd.org/pisa/>), Erişim Tarihi: 15.05.2019
- Pahnke, Luise & Honekamp, Ivonne. (2010). Different Effects of Financial Literacy and Financial Education in Germany. (<https://mpira.ub.unimuenchen.de/22900/1/MPRA>) Erişim Tarihi:15.05.2019
- Reis, G.Ş., Ekşi H.İ., Doğan B. (2018). Türkiye'de Finansal Okuryazarlık ile İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Analizi: 2010-2017 Dönemi. II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi 4-5 Mayıs 2018 Adana.
- Remund, David L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295.
- Seyrek, H.İ., Gül, M. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 103-118.
- Şarлак, Z. (2012). Finansal Okuryazarlık Raporu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Eğitim Programı.
- Şener, A., Barmakı, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(3), 67-88.
- T.C. Merkez Bankası (2011). Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim, Mart, Ankara.
- Temizel, F. (2010). Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık. Beta Yayınları, İstanbul.
- Volpe, P.R. Chen, H. (1998). An ANalysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Xu, L. Zia B. (2012). Financial Literacy around the World An Overview of the Evidence with Practical Suggestions for the Way Forward, The World Bank Development Research Group Finance and Private Sector Development Team, (6107), June.